

Univerzita Pardubice

Fakulta filozofická

Erasmus+ jako změna životního stylu

Lucie Slavíková

Bakalářská práce

2019

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická
Akademický rok: 2017/2018

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Lucie Slavíková**
Osobní číslo: **H16093**
Studijní program: **B6703 Sociologie**
Studijní obor: **Sociální antropologie**
Název tématu: **Erasmus+ jako změna životního stylu**
Zadávací katedra: **Katedra sociální a kulturní antropologie**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Student se bude zabývat vlivem studijního programu ERASMUS+ na jeho účastníky. Zaměří se především na interpretaci změny životního stylu zahraničních studentů na českých vysokých školách. Výzkum bude prováděn s použitím kvalitativních metod a kvantitativních metod sociálních věd, a zvláště sociální antropologie.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

Dubský, J., J. Duffková, L. Urban 2008. Sociologie životního stylu. Plzeň: Aleš Čeněk.

Eriksen, T.H. 2007. Antropologie multikulturních společností: rozumět identitě. Triton.

Eriksen, T.H. 2008. Sociální a kulturní antropologie. Praha: portál.

Hendl, J. 2008. Kvalitativní výzkum. Praha: portál.

Jandourek, J. 2001. Sociologický slovník. Praha: portál s.r.o.

Nosková, J., M. Pavlásek 2013. Když výzkum, tak kvalitativní. Masarykova univerzita Brno.

Soukup, M. 2014. Terénní výzkum v sociální a kulturní antropologii. Praha: Karolinum.

Toušek, L. a kol. 2015. Kapitoly z kvalitativního výzkumu. Plzeň.

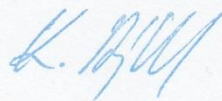
Vedoucí bakalářské práce:

PhDr. Tomáš Boukal, Ph.D.

Katedra sociální a kulturní antropologie

Datum zadání bakalářské práce: **30. března 2018**

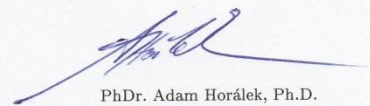
Termín odevzdání bakalářské práce: **30. března 2019**

prof. PhDr. Karel Rýdl, CSc.
děkan

L.S.

PhDr. Adam Horálek, Ph.D.
vedoucí katedry

V Pardubicích dne 30. listopadu 2018

Prohlašuji:

Tuto práci jsem vypracoval samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využil, jsou uvedeny v seznamu použité literatury. Byl jsem seznámen s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně.

V Pardubicích dne 25. 3.2019

Lucie Slavíková

PODĚKOVÁNÍ

Chtěla bych poděkovat za podporu mých rodičů, kterou jsem měla během mých studií. Především mé mamce, která to se mnou vydržela přes stresové období, když jsem psala tuto bakalářskou práci. Také bych chtěla poděkovat všem, kteří se podíleli na mé bakalářské práci. Vedoucímu mé bakalářské práce PhDr. Tomáši Boukalovi, Ph.D. a všem studentům, kteří se podíleli na mém výzkumu. Rovněž ESN Pardubice, které dalo tolik nezapomenutelných zkušeností a nových přátel. Jsem ráda, že jsem mohla být součástí, tak skvělé organizace.

Děkuji

ANOTACE

Bakalářská práce se zabývá studijním programem Erasmus+ a jeho vlivem na zahraniční studenty. Zaměří se na zahraniční studenty, kteří přes program Erasmus+ studovali v České republice během zimního semestru 2018/2019. Práce se zabývá motivací, průběhem studijního programu a jaký má Erasmus+ dopad na studenty. Cílem je interpretovat, jak studenti vnímají změnu životního stylu.

KLÍČOVÁ SLOVA

Erasmus+, Pardubice, životní styl, ESN

TITLE

Erasmus as a lifestyle change

ANNOTATION

This bachelor thesis deals with the Erasmus+ educational program and its influence on international students. It will focus on international students studying under the Erasmus+ program in the Czech Republic from September 2018 to January 2019. The thesis deals with student motivation, process of the educational program and its impact on the students. The aim is to interpret how students perceive changes in their lifestyle.

Key words

Erasmus+, Pardubice, lifestyle, ESN

Obsah

Úvod.....	11
1. Erasmus a Erasmus+.....	13
1.1 Evropská unie klade tři klíčové aktivity programu	13
1.2 Důležité charakteristiky programu Erasmus+	14
2. Životní styl.....	16
2.1 Kdo jsou Erasmus studenti?	18
2.2 Co znamená „Erasmus život“?	18
3. Přechodové rituály a pobyt na Erasmus+	20
3.1 Post-Erasmus syndrom.....	21
4. Kulturní šok	24
4.1 Můj Erasmus+ v Estonsku	25
5. Praktická část	27
5.1 Metodologie	27
5.2 Výzkum	27
5.3 Reflexe pozice výzkumníka v terénu	28
5.3.1 ESN –Erasmus Student Network	28
5.4 Jazyk výzkumu.....	29
5.5 Cíle výzkumu	30
5.6 Etika výzkumu	30
6. Polo-strukturované rozhovory	31
6.1 Výběr respondentů	31
6.2 Seznam respondentů.....	32
6.3 Otázky	34

7. Dotazník	35
7.1 Výběr respondentů	35
7.2 Otázky	35
8. Problematika výzkumu	36
9. Interpretace výsledků	37
9.1 Polo-strukturované rozhovory	37
9.1.1 Jaká byla Vaše motivace přihlásit se na Erasmus+?	37
9.1.2 Měli jste před Erasmem+ nějaké očekávání?	38
9.1.3 Můžete komparovat Váš život ve vaší zemi v a životem v České republice? ...	39
9.1.3.1 Samostatnost	40
9. 1. 3.2 Škola a angličtina	40
9. 1. 3.3 Integrace studentů	41
9.1.4 Bylo něco, co pro tebe bylo úplně nového, když si přijel do ČR?	42
9.1.4.1 Střet s českou kulturou	42
9.1.4.2 Kulturní šok	43
9.1.4.3 Střet s mezinárodními studenty	43
9.1.5 Kdybys teď mohl změnit rozhodnutí ohledně Erasmu+, jel bys znovu?	45
9.1.6 Myslíš, že zkušenosti z Erasmu+ v budoucnu uplatníš?	46
9.2 Dotazník	48
9.2.1 Pohlaví	48
9.2.2 Jaká je Vaše národnost?	48
9.2.3 Jaký byl hlavní důvod, proč jste se přihlásili na Erasmus+?	49
9.2.4 Změnil se váš život, když jste se přestěhovali do zahraničí?	49
9.2.5 Splnil Erasmus Vaše očekávání?	50
9.2.6 A co Vaše vztahy s dalšími zahraničními studenty?	50
9.2.7 Vylepšili jste své komunikační dovednosti v jiném jazyce?	51
9.2.8 Myslíte si, že Vaše zkušenosti z Erasmu+ Vám pomůžou v budoucnu?	51
9.2.9 Chtěli byste znovu studovat v zahraničí?	51
10. Závěr	52

Seznam ilustrací a tabulek

Graf č.1	48
Graf č.2.....	49

Seznam zkratek a značek

Badík / Buddy - Člověk, který je členem studentské organizace ESN. Pomáhá Erasmus studentům během jejich pobytu v nové zemi.

Erasmák – Zahraniční student, který přijel studovat přes studijní program Erasmus+.

ESN – Erasmus Student Network - Studentská nezisková organizace, která pomáhá studentům s adaptací v nové zemi. Nachází se na většině univerzit napříč celou Evropou. Do této organizace patří tzv. badíci.

Úvod

„Mladí lidé v současném globalizovaném světě poznají kulturu jiné země a učí se větší toleranci k takovým kulturám“ (Králová 2018 in Houska 2018).

Erasmus+ je stále oblíbenější způsob, jak vycestovat. Je jednou z možností, jak si může student zdokonalit znalosti a nabýt nové zkušenosti při studiu v zahraničí. Získání dovedností ze zahraničí může pomoci při získání zaměstnání či lepšího uplatnění v oboru. Hlavní cíle tohoto programu se týkají hlavně vzdělání a kvalifikace. Studium v cizím jazyce je jedním z hlavních pilířů tohoto evropského projektu (Erasmus+ Příručka k programu 2017: 8-9).

Téma jsem si vybrala, protože Erasmus+ se stal důležitou součástí mých studií. O tomto programu jsem přemýšlela už při podání přihlášky na vysokou školu. Před počátkem studia jsem chtěla zkusit život v zahraničí a Erasmus+ nabízí perfektní možnost, jak na určitou dobu žít v cizí zemi. Student získá stipendium a ve většině případů i pomoc od neziskové organizace Erasmus Student Network v dané univerzitě. O tomto programu jsem se dozvěděla přes známé, kteří mluvili o zkušenostech z Erasmus+ jen v superlativech. Program měl samé kladné ohlasy, proto jsem neviděla důvod, proč nevyjet.

V prvním ročníku jsem si podala přihlášku, abych mohla vyjet na studijní pobyt během letního semestru 2018. Pro svůj pobyt jsem si vybrala nejsevernější pobaltský stát Estonsko, a to konkrétně studentské město Tartu. V Tartu jsem strávila 5 měsíců a nejpodstatnějším bodem pobytu byl odchod z komfortní zóny. To považuji za nejdůležitější zkušenost, kterou jsem mohla získat.

Dalším důvodem, proč jsem si vybrala téma Erasmus+, je moje aktivita ve studentské neziskové organizaci ESN – Erasmus Student Network. Od prvního ročníku jsem členkou této organizace. Každý semestr se seznamuji s novými zahraničními studenty tzv. erasmáky ,

kteří přijeli studovat na Univerzitu Pardubice. Jsem s nimi v kontaktu a vím, jak Erasmus+ v Pardubicích funguje. Pro svůj výzkum budu získávat především informace od studentů, kteří tu pobývali během zimního semestr 2018/2019.

Název mé bakalářské práce je Erasmus+ jako změna životního stylu. Co je to životní styl? Změní se, když se student odstěhuje do zahraničí za studii? Abychom zodpověděli tyto otázky, je nutné se nejdříve zabývat otázkou – Co je to Erasmus+? Proč vznikl? Evropská unie si klade mnoho cílů, kterých skrze tento program chce dosáhnout. Ze svého výzkumu mohu vysvětlit, jak Erasmus studenti vnímají studijní program Erasmus+.

Před zahájením výzkumu jsem se rozhodla zahrnout a povšimnout si známek kulturního šoku a přechodového rituálu, které ho mohou doprovázet.

1. Erasmus a Erasmus+

Erasmus započal v roce 1987 jako výměnný program pro vysokoškolské studenty. První rok se ho účastnilo 3200 studentů z jedenácti evropských zemí. V dalších třiceti letech se počet zvýšil k devíti milionům lidí. Během této doby se program stále rozvíjel a přestal být zaměřován pouze na vysoké školy. Jeho nástupcem se stal Erasmus+. Je to program Evropské unie pro období 2014 – 2020, který podporuje mobility, spolupráce ve všech stupních vzdělání či odborné praxe. Erasmus+ přišel jako nástupce Programu celoživotního učení (pod tento program spadaly projekty jako Erasmus, Leonardo da Vinci, Comenius, Grundtvig) a programu Mládež v akci (Erasmus Mundus, Tempus, Alfa, Edulink) (Msmt 2019).

Česká republika se zapojila od akademického roku 1998/1999. Od tohoto roku programem prošlo kolem 90 000 studentů a 30 000 zaměstnanců vysokých škol. V prvním roce vycestovalo 879 lidí a čísla stoupala. V roce 2014 – 2015 se počet zvýšil na 6 555 osob. Dům Zahraniční spolupráce uvádí, že číslo každý rok, mírně roste (Euroskop, 2017).

Rozpočet Erasmus+ se vyšplhal ke 14,7 miliardám EUR. Vzhledem k tomuto rozpočtu přes čtyři miliony osob mohou získat finanční podporu na studium a stáž v zahraničí. Tyto prostředky jsou též nabízeny pro partnerství mezi školami, podnikům či neziskovým organizacím (Euroskop 2017).

1.1 Evropská unie klade tři klíčové aktivity programu:

1. Mobilita jednotlivců – podpora studentů, kteří se rozhodli vyjet na studijní pobyt (studenti z vysokých, vyšších odborných škol, středních škol či praktické stáže ve firmách, zahraniční výukové pobyty pro učitele, dobrovolnická služba).

2. Inovace a výměna zkušeností, osvědčených postupů - partnerství, která jsou založena na předávání a výměnu informací, zkušeností mezi organizacemi (například spolupráce univerzit na společném výukovém programu s cílem zdokonalení těchto výukových program).

3. Podpora změn ve vzdělávacích metodách – neustále vylepšování a sledování vývoje vzdělávacích systémů v Evropské unii (Msmt 2018).

1.2 Důležité charakteristiky programu Erasmus+

Proč by studenti měli využít tohoto programu? Jeden z hlavních cílů je snadné uznání nově nabytých zkušeností, kvalifikace na domovské univerzitě či trhu práce. Například studentům se uznávají na domovské univerzitě předměty, které studovali v zahraničí. Není důležité, zda toho dosáhli odbornou přípravou, formálním vzděláním nebo například on-line výukou. Všechny předměty jsou uznávané. Pokud dalších vývojů chceme dosáhnout, musí se vzdělávání stále posouvat dopředu. Využitím digitálního vzdělání, flexibilní formou výuky. Tato strategie může umožnit studentům lépe dosáhnout cílů ve vzdělání či na trhu práce, protože studenti budou studovat v souladu s jejich cíli a potřebami (Ec.europa 2017: 7).

Program podporuje otevřený přístup ke studijním materiálům, jež jsou užitečné pro studium, odbornou stáž a byly vytvořeny ve financovaných projektech. Erasmus má důležitý mezinárodní rozměr – především spolupráce s partnerskými zeměmi (Ec.europa 2017: 8). Sdílení výsledků a informování se o nich, je další klíčový bod. Tímto způsobem se zvyšuje a udržuje evropský rozměr programu Erasmus+ (Ec.europa 2017: 7).

Následující důležitou charakteristikou je mnohojazyčnost. Jedním ze základů evropského projektu je úsilí o jednotu v rozmanitosti. Pokud student mluví více jazyky, má větší šanci na trhu práce. Neznalost jiného jazyka je jedna z největších překážek v evropských programech - *"[...] každý občan by měl mít možnost si již od dětství osvojit nejméně dva cizí jazyky"*. Před začátkem Erasmu, studenti musejí splnit vstupní test z cizího jazyka. Před odjezdem splní podobný test, kde se může ukázat zlepšení či zhoršení (Ec.europa 2017: 8-9). Další podpora směřuje k rovnosti a zapojení znevýhodnění studentů do programu. Podpora

stejných příležitostí pro všechny. Jedné se, například, o zdravotní postižení, nízkou životní úroveň, etnický původ, sociální překážku jako náboženské vyznání atd.

Povinnost účastníků je zajistit si pojištění, které by mělo zajistit hladký průběh pobytu, aby účastníci mohli využívat profesního, osobního rozvoje, které jim program nabízí (Ec.europa 2017: 9-10).

2. Životní styl

Ve své bakalářské práci se zaměřím nad změnou životního stylu u Erasmus studentů, proto je důležité definovat základní pojmy. Co je to životní styl? Jaké faktory ho mohou ovlivnit? Dubský, Duffková a Urban ho definovali jako „*Životní styl je způsob, jakým lidé žijí – tedy jak bydlí, stravují se, vzdělávají se, chovají se v různých situacích, baví se, pracují, spotřebovávají, vzájemně komunikují, jednají, rozhodují se, cestují, vyznávají a dodržují určité hodnoty, starají se o děti, pěstují potraviny, vyrábějí atd.*“ (Dubský, Duffková, Urban 2008: 51).

Životní styl Erasmus studentů prochází alespoň minimální změnou (přechod na novou univerzitu, stěhování). Může to být příležitost bydlení bez rodičů, hospodaření s penězi či první přestěhování se do cizí země. Všechny zažité návyky, prostředí a sociální status se změní a nastanou nové. Jandourek definuje životní styl jako „[...] *souhrn životních podmínek, na které lidé berou ohled ve vzájemných vztazích a chování. Podoba životního stylu je ovlivněna životním cyklem, společenskými rolemi, tradicí*“ (Jandourek 2001: 243).

Životní styl má mnoho faktorů, které ho mohou ovlivňovat. Při řešení otázek, které se ho týkají, můžeme použít konceptuální schéma. To v sobě zahrnuje šest otázek:

Otázka „Co“ zahrnuje především, co se bude zkoumat. Sociální komunita, ve které žije nebo každodenní činnosti / zvyklosti, které jsou charakteristické pro daný subjekt (Dubský, Duffková, Urban 2008: 55-57).

Otázka „Kdo“ řeší subjekt výzkumu, který můžeme rozdělit do třech skupin:

- Individuum - jedná se o zkoumání jednotlivce.
- Skupina - konkrétní skupina osob, která má společné rysy.
- Společnost - vzhledem k velkému počtu jednotlivců, nemusí se v ní objevovat společný rys. Vztahuje se především na nejpočetnější část příslušníků, kteří mají

například podobný názor. To může vést i k problému generalizace, proto je společnost problémových subjektem (Dubský, Duffková, Urban 2008: 57-59).

Otázka „Kdy“ se zabývá časovými úseky, jež jsou předmětem zkoumání. Buď jde o konkrétní časový úsek, či vývoj životního stylu (Dubský, Duffková, Urban 2008: 59).

Otázka „Kde“ a otázka „S kým“ se zabývá životním stylem, který se vždy odehrává v konkrétním místě a prostoru, z toho to důvodu řešíme otázku „Kde“. Můžeme ji rozdělit na tři kategorie:

- Makroprostředí – společnost s kulturní a ekonomickou oblastí
- Mezzoprostředí – skupiny, komunita, kde je jedinec členem
- Mikroprostředí – nejbližší lidé jako například přátelé a rodina

Mezilidské vztahy, jež zkoumá otázka „S kým“, mají důležitý vliv, který formuje životní styl. Každý z těchto tří kategorií bude měnit životní styl jednotlivce, především zvyklostmi, vzorcem chování nebo svými hodnotami (Dubský, Duffková, Urban 2008: 59-63).

Otázka „Podle čeho“ se zabývá problematikou „*podle čeho člověk žije, čím se řídí*“. Otázka souvisí především s kulturou, idejemi, morálkou, sociální normou, hodnotami i s potřebami dané skupiny/ jedince nebo společnosti (Dubský, Duffková, Urban 2008: 63-64).

Otázka „Za kolik“ a otázka „Za čím“ spolu úzce souvisejí, protože se vzájemně doplňují. „Za kolik“ se zajímá o ekonomickou stránku otázky. Ekonomické podmínky individua, skupiny i společnosti. Můžeme to označit jako životní úroveň. „Za čím“ se zabývá kvalitou života. Čeho chce člověk za svého uspět? Kde by chtěl žít? Kvalita života je další podstatný bod životního stylu (Dubský, Duffková, Urban 2008: 64).

2.1 Kdo jsou Erasmus studenti?

Jedná se o skupinu zahraničních studentů, kteří přijeli studovat do ciziny. Pro svůj pobyt si vybrali Českou republiku a přijeli studovat skrz program Erasmus+. Mohou tu studovat jeden či oba semestry. Jedná se o mezzoprostředí, kde jsou všichni členy této skupiny. Každý student přichází s vlastní kulturou, ideji a kulturními zvyklostmi. Ve skupině zahraničním studentům se mění jejich zažité návyky a přizpůsobují se prostředí, lidem okolo nich. Ekonomická stránka se mění, v závislosti na národnosti. Studenti mohou mít rozdílné výše stipendií, pro jedny můžou být Česká republika velmi drahá a pro druhé velmi levná. Studenti přijíždí z více důvodů.

2.2 Co znamená „Erasmus život“?

Pro „Erasmus život“ neexistuje oficiální definice, nikdy není pevně stanovené, jak má „Erasmus život“ probíhat. S tímto pojmem, jsem se setkala v průběhu mého působení u ESN a také při mém studijním pobytu v Estonsku.

Při běžných konverzacích o Erasmu+ jsem narazila na obdobné názory, které se týkaly pojmu „Erasmácký život“. Bavila jsem se s českými a zahraničními studenty, kteří mají zkušenost s Erasmem. Tuhle definici většinou získali od svých známých nebo z pozorování jiných Erasmus studentů.

Všichni definovali podobně. Charakterizují ho jako jedno nekonečnou párty, bezstarostný život, kde studenti nemusí chodit do školy. Zábava, poznávání nových lidí a míst je na prvním místě, na druhém místě je škola a povinnosti.

Zahraníční studenti, kteří studovali na Univerzitě v Pardubicích se s touto definicí ztotožnili, protože takový život žili. U českých studentů se postoj odlišoval. Všichni definovali „Erasmus život“ stejně, ale s rozdílem, že takový život nemuseli žít.

Konkrétně se jednalo o odlišnosti mezi pobytem v různých Evropských státech. Studenti, kteří studovali v jižních zemích jako například Itálie, Španělsko, Portugalsko, měli obdobnou zkušenost jako zahraniční studenti z Univerzity Pardubice. Lehké splnění předmětů, nekonečné párty a zábava.

Na rozdíl od severní a západní Evropy (Finsko, Švédsko a Belgie). Ty se vyznačovali přísnou docházkou a více školními povinnostmi. Méně času věnovali zábavě a škola byla na prvním místě.

„Byla jsem na Erasmu, ale nežila jsem erasmáckým životem“ (Studentka z České republiky).

„Erasmus život“ se definuje podobně, ale realita může být odlišná. Je tu povědomí, že studijní pobyt by se měl rovnat dovolené.

3. Přejchodové rituály a pobyt na Erasmus+

Arnold van Gennep byl francouzský antropolog, religionista a etnolog, který se zabýval především tématikou přechodových rituálů. V roce 1909 vydal knihu pod názvem Přejchodové rituály: Systematické studium rituálů (Kolesová 2008 : 26). Přejchodový rituál je přechod ze starého sociálního statusu do nového skrze určitý obřad. Arnold van Gennep rozlišuje tři fáze, které můžeme nalézt u většiny přechodových rituálů. U některých lze určit všechny tři fáze, u některých pouze jednu.

1. Odloučení (separace) – např. pohřební obřady

Odloučení je definováno jako odchod jedince ze stálého místa (lze určit jako odchod z domova, komfortní zóny). Odchází do neznámého místa, kde si není jistý.

2. Pomezí (liminalita) – např. zásnuby

Druhá fáze znamená nejasnou pozici. Jedinec není členem původní společnosti, i když nepatří ani do nové společnosti. V této fázi se odstraní původní statusy jedince. Poté je připraven získat nové statusy v nové společnosti

3. Znovupřijetí (reintegrace)- např. svatba

Znovupřijetí je závěrečná fáze. Jedinec se vrací do své původní společnosti. Vrací se jako nový, lepší člověk, který má většinou i vyšší společenské postavení (Eriksen 2008: 172-173).

Dle mého názoru lze Erasmus+ definovat jako přechodový rituál. Popíšu tu fáze, které jsem zachytila při zúčastněném pozorování, které probíhalo po dobu čtyř semestrů.

Zúčastněné pozorování patří mezi metody kvalitativního výzkumu. Lze díky němu popsat, co a jak se ve skupině děje a proč. Pozorovatel je v kontaktu s pozorovanými a sbírá data o nich (Hendl 2005: 193).

Studenti jsem pozorovala při akcích, výletech a v každém semestru, jsem našla podobné aspekty, které se opakovaly. Podle mě je nejtěžší první a třetí fáze. V první jsou studenti nesmělí, nervózní a nejistí. Ve třetí fázi jsou studenti zvyklí, ale musí odjet zpátky domů.

První preliminární rituál značí stěhování z komfortní zóny (ze své země, od rodičů atd.). Opuštění všech jistot, známých, přátel, ale také zažitých zvyků a své kultury. Všechny jistoty, které ve své komfortní zemi měl, jsou pryč.

Druhou fázi bych na začátku popsala jako nejistou. Studenti se seznamují s novým prostředím, jídlem, počasím i životním stylem. Mezitím navazují kontakty s ostatními studenty, kteří procházejí tou samou změnou. Probíhá vytváření přátelství, ustupování nervozity a zvykání si. Z nejisté fáze se stává fáze radosti, klidu a někdy i euforie.

Ve třetí fázi je student dokonale začleněn. Objevil svou novou komfortní zónu, nové jistoty, nové přátele. Je adaptován a žije ve své nové společnosti. Ovšem v této fázi přichází čas vrátit se zpátky. Přirovnala bych tuto situaci k první – odloučení od nově získaného statusu ve společnosti. Pokud si student vybudoval silné zázemí, je těžké odejít.

3.1 Post-Erasmus syndrom

"Když jsem se vrátil zpátky, první tři měsíce jsem se nemohl adaptovat[...]" (Önen 2017: 360).

Spojení Erasmus+ a přechodového rituálu jsem zvolila i z jiného důvodu. Existuje tu jev, který následuje po příjezdu do domovského státu. Nazývá se Post-Erasmus syndrom.

Poprvé jsem o něm slyšela, když jsem spatřila video na sociálních sítích, které obsahovalo výpověď bývalého erasmáka. Ten vypovídal, jak mu Erasmus chybí a proč mu normální život v jeho zemi přijde nudný. Nové mezinárodní přátelství, bezstarostnost, nová zem, všechno bylo pryč. Podle studenta bylo nejhorší si uvědomit, že je vážně konec.

Je to velmi individuální jev. Post-Erasmus syndrom se může vysvětlit jako neschopnost adaptace do své domovské země. Studenti mohou mít úzkosti a žít z myšlenek na dobu studií v cizině. Důležitým bodem je ztráta každodenního kontaktu s přáteli, se kterými studovali či například bydleli na kolejích.

Také intenzita tohoto syndromu záleží čistě na jedinci. A to, zda se u studenta projeví Post-Erasmus syndrom, je především otázkou, jak moc se zadaptoval v cizím prostředí. Někdo může odpočítávat dny do odjezdu a jiní žijí spokojeně, až do konce.

Jaké jsou eventuální příčiny?

- stereotypního prostředí domovské země
- odloučení od přátel z Erasmus+
- návrat k původnímu životnímu stylu
- stesk po zemi, městě, kde žil

Při příjezdu do domovské země se syndrom projevuje takto: Student není schopen se přenést, že Erasmus skončil a on musí jít zpátky. Najednou domovské prostředí začíná působit nudně a šedě. Student rovněž nevyužívá jazyk, ve kterém komunikoval během pobytu v cizí zemi (Němečková 2018).

Do svého výzkumu jsem nezahrnula studenty, kteří odjeli z Erasmus+. Proto tu uvedu výzkum Phd. Serap Önen, která zkoumala přínos a zkušenosti Erasmus+ studentů z Istanbulu, kteří studovali v Německu. Dohromady prováděla rozhovory se 30 studenty. Polovina uváděla, jaké měli problémy se školním vzdělávacím systémem a splnění předmětů. Zbytek z dotazovaných projevily známky Post-Erasmus syndromu.

Největší potíží se skrývala v další adaptaci zpátky domů. Respondenti uváděli, jak bylo složité se zařadit do svého starého života. „*Ve skutečnosti jsem měl velké potíže po „Erasmu. Ve skutečnosti jsem měl po Erasmu velké potíže. Cítil jsem jako bych byl na místě, do kterého nepatřím. Všiml jsem si, že jsem odkládal úkoly, které jsem musel splnit. Byl jsem nesmírně znuděn ze všeho, co jsem musel udělat*“ (Önen 2017: 360).

Při příjezdu do Německa se museli adaptovat do nového prostředí. Když si studenti zvykli, tak z věcí, které byly cizí, se staly věci každodenní. Respondent uvádí, jak bylo složité se adaptovat zpátky do Turecka. Německo bylo velmi klidné, méně lidí v ulicích a aut na silnici. Naprostý opak, když v porovnání s Istanbulem. „*Byl to velký šok se vrátit*“. Jiný respondent uvedl: „*Istanbul mi přidal únavný po městě jako je Mnichov* (Önen 2017: 360-363).“

Studenti tyto situace řeší plánováním dalšího vycestování nebo též přidáním se do ESN sekce, kde mohou se zahraničními studenty prožít další a další Erasmus, jen s tím rozdílem, že žijí ve své zemi.

4. Kulturní šok

Kalervo Oberg byl kanadský antropolog, který vytvořil pojem kulturní šok. Definiuje ho jako „úzkost, která vyplývá ze ztráty všech známých znaků a symbolů společenského styku“. Podle K. Oberga se člověk nerodí s danou kulturou, ale během života se přizpůsobíme v určité kultuře a naučíme se v ní žít. Když tenhle známý způsob života opustí, musí se přizpůsobit novému prostředí. Je prokázáno, že každá osoba, která vstoupí do nového kulturního prostředí, bude vystavena tomuto kulturnímu šoku (López, Portero 2013). Důležitějším bodem je rozsah kulturního šoku, kterým je jedinec zasažen. Projevy se mohou lišit v závislosti na národnosti. Student z Tchaj-wanu bude prožívat odlišný kulturní šok v České republice, než student z Polska či okolního státu.

Z mého pohledu Erasmus studenti mohou prožívat také kulturní šok. Hlavní aspekt, podle K. Oberga je vstup do nového kulturního prostředí. Tímto si prochází všichni zahraniční studenti, i když jsou například z blízkého Slovenska (López, Portero 2013).

K. Oberg určil čtyři fáze kulturního šoku:

1. Fáze "Honeymoon". Jedinec je fascinován novou kulturou, prostředím. Je nadšen a energický. Díky tomu zvládá lépe i cizí jazyk. Rozdíly mezi vlastní a novou kulturou nejsou vnímány.

2. Fáze odmítnutí. První fáze je vyčerpávající, začínají problémy s adaptačním procesem s novou kulturou. Jedinec je osamělý, zranitelný, zvládnutí nového jazyka se zhorší. Domovská kultura se zdá lepší, v nové kultuře vidí jen nedostatky. Hlavní problém je ten, že jedinec neví, jak se má chovat v nové zemi.

3. Třetí fáze přizpůsobování. Postupně se začíná přizpůsobovat novému prostředí a začíná rozvíjet novou rutinu. Setkávání se s novými lidmi, cizí jazyk se zlepšuje, znalost nového města a může mít i oblíbená místa. Jedinec si začíná zvykat na novou kulturu, zná

lépe nové prostředí. Klesá negativní postoj k nové kultuře, jedinec si uvědomuje kulturní změny.

4. Poslední čtvrtá fáze "Mastery Stage". Pokud jedinec stráví dostatek času v určité kultuře, může se stát kulturní rodákem (López, Portero 2013).

Tyto fáze mohou komparovat s rozhovory, které budu popisovat v dalších kapitolách. Je otázkou, zda je možné najít společné rysy, mezi čtyřmi fázemi kulturního šoku a mým výzkumem.

4.1 Můj Erasmus+ v Estonsku

V letním semestru 2018 jsem odjela studovat do Estonska. V této době jsem byla členkou ESN už jeden rok a tušila jsem, co mě bude čekat. Estonsko jsem si vybrala, protože to byl další krok, jak odejít z komfortní zóny. Nikdy předtím, jsem nebyla v severní Evropě a zima nepatří mezi mé oblíbené roční období.

Mou hlavní motivací byla samostatnost – naučit se žít sama a rozhodovat sama za sebe, v cizí zemi. Chtěla jsem vyzkoušet změnit životní styl, který by zahrnoval poznání nového prostředí, nových lidí a objevit novou kulturu.

Dalším popudem byla možnost studia v jiném jazyce. Komunikovat s erasmáky v angličtině je dobrá příležitost, jak se zbavit strachu z mluvení, ale učit s v anglickém jazyce, to byl pro mě nový cíl, jak si zlepšit angličtinu.

Kulturní šok jsem u sebe zaznamenala ve třech fázích, které určil K. Oberg. Zpočátku jsem byla nadšena ze všech nově objevených míst v Tartu, odlišných potravin v supermarketech, poznávání estonské kultury. Všechno se zdálo hezčí a snadné. I když jsem se stále ztrácela v neznámém městě, všechno jsem brala, jako začátek něčeho nového. Tato fáze trvala kolem třech týdnů.

Druhá fáze započala se ztíženou výukou ve škole. V této době, mě přepadaly otázky proč. Proč jsem se přihlásila – chodila jsem do školy více, než na své domovské univerzitě. Měla jsem mnohem více úkolů a písemek. V Estonsku jsem se cítila nejistě. Ztratila jsem veškeré jistoty, co jsem v Pardubicích měla. Navíc mou náladu ovlivnilo i počasí, které bylo daleko mrazivější, než v České republice. Když se na tuto část podívám s ročním odstupem, největším problémem, byly mé představy, jak to bude fungovat. Čekala jsem „erasmácký život“, jak ho všichni popisovali, ale ten se nekonal. Představa versus reality se diametrálně odlišovaly.

Třetí fáze započala v průběhu března. Nový životní styl se zautomatizoval. Začala jsem znát všechna místa a přestala jsem se ztrácet. Zvykla jsem si na tempo na univerzitě a předměty, se už nezdály, tak složité. Začala jsem se cítit „jako doma“, když jsem našla nové jistoty v Tartu. Mezi jistoty patří například nové oblíbené supermarkety, restaurace, kavárny či naučení se jízdnicím řádů autobusů, které jsem denně využívala. Dostala jsem pocit jistoty, který mi předtím chyběl.

Přihlásit se na Erasmus+ beru jako jednu z nejdůležitějších věcí, co jsem během svých studií udělala. Díky tomu jsem schopna lépe zvládat stresové situace a rozhodovat se sama za sebe. Mám představu, jak se může žít v cizí zemi a vážím si více České republiky.

Nejtěžším krokem bylo rozloučení se s domovem a blízkými. Byla to nejtěžší chvíle, kterou jsem během pobytu zažila. Na rozdíl od Post-Erasmus syndromu, který jsem nezažila ve velké míře. Ihned po příjezdu jsem měla tendence vzpomínat, vyprávět o Estonsku a srovnávat ho s Českou republikou. Na Estonsko stále ráda vzpomínám a ráda bych tam znovu jela, ale nebyl hezčí pocit, než když jsem ze zpátečního autobusu začala vídat české billboardy.

5. Praktická část

5.1 Metodologie

Výzkum probíhal v zimním semestru od září 2018 do ledna 2019. Vybrala jsem metodu kvalitativního a kvantitativního sběru dat. Pro kvalitativní výzkum jsem zvolila polostrukturované rozhovory. Ke kvantitativnímu sběru dat, jsem si zvolila dotazník. Výzkum bude probíhat mezi zahraničními studenty, kteří momentálně studují v České republice. Všechny respondenty jsem kontaktovala přes sociální sítě nebo při osobním setkáním.

5.2 Výzkum

Každý semestr přijíždějí noví zahraniční studenti do České republiky. Jak dokáží žít život v nové zemi? Má Erasmus i jiné stránky, než jen studijní pobyt? Jak se studenti cítí, když odejdou z komfortní zóny?

Pro možnosti integrace zahraničních studentů existuje mezinárodní studentská nezisková organizace ESN – Erasmus Student Network, která jim pomáhá se životem v nové zemi. Snaží se seznámit zahraniční studenty s kulturou dané země a kulturou zemí ostatních studentů. Díky této organizaci se pravidelně scházejí na akcích či událostech.

Zaměřila jsem se na zahraniční studenty, kteří přijíždějí studovat do Česka. Toto téma jsem zvolila, protože jsem chtěla využít zkušenosti z mého Erasmusu a mou spolupráci se zahraničními studenty. Je otázkou, co prožívají při přestěhování do nové země, každodenní konverzaci v jiném jazyce a sdílení odlišné kultury.

Hlavní výzkumné otázky jsou:

1. Jaká je motivace studentů k přihlášení na Erasmus+?
2. Jak se změnil životní styl studentů během programu Erasmus+?

5.3 Reflexe pozice výzkumníka v terénu

„Obecně platí, že každý výzkumník musí nějakou identitu získat, aby vůbec mohl výzkum provádět ...“ (Toušek 2005: 17).

Reflexe výzkumníka se může vysvětlit jako postoj výzkumníka v konkrétním terénu nebo „*reflexivita neznamená nic jiného než přiznání vlastní subjektivity antropologa při provádění terénního výzkumu*“ (Soukup 2014: 127). Nemohu přesně určit, zda je moje pozice insider či outsider. Nejsem jedna ze zahraničních studentů na české univerzitě, ale zároveň jsem s těmito studenty v kontaktu a pomáhám jim s integrací v nové zemi.

Na moji pozici se mohu dívat ze dvou úhlů. Jeden úhel je pohled bývalého studenta, který šel přes program Erasmus studovat do zahraničí. Mohu tušit jaké pocity, problémy či zkušenosti mohou mít studenti, protože jsem stejné záležitosti řešila také. Druhý úhel pohledu je pozice člena neziskové organizace Erasmus Student Network - ESN, která pomáhá těmto studentům v nové zemi. Jsem členem ESN od zimního semestru 2016. Se zahraničními studenty jsem v kontaktu od jejich přijetí, příjezdu do České republiky, až po odjezd. Toušek definuje, že antropologova schopnost uskutečňování terénního výzkumu jako adaptaci, kde je výzkumník schopen se přizpůsobit konkrétnímu sociálnímu prostředí, aby byl schopný vykonávat stejné činnosti, jako jeho informátoři (Toušek 2005: 16).

5.3.1 ESN –Erasmus Student Network

Erasmus student network je jedna z největších studentských neziskových organizací v Evropě (buddylnka.vse 2018). ESN můžeme najít na většině univerzit v Evropě, ale také v Rusku, Turecku, Gruzii, Kazachstánu, Bělorusku, Srbsku, Švýcarsku atd. Seznam dohromady čítá 40 zemí, kde ESN funguje na 525 univerzitách (ESN 2016).

ESN bylo založeno v roce 1989. Hlavní cíl je integrace zahraničních studentů do nového studentského prostředí a podpora studentských výměn, které lze popsat jako „*studenti pomáhají studentům*“ (buddynka.vse 2018). ESN se snaží pomoci Erasmus studentům, kteří přijeli studovat do nové země. Zahraniční studenti mají většinou spousty otázek ohledně univerzity, počasí, jídla či cesty na kolej. Z tohoto důvodu existují studenti, jež se stali buddy tzv. „buddíci“. Každému buddy jsou přiděleny Erasmus studenti, které má na starost a odpovídá na jejich otázky, vyzvedává je například na vlakovém nádraží. Důležitým bodem je tu jazyková bariéra. Buddy pomáhá s odstraněním jazykové bariéry, poněvadž češtinu neovládají a angličtina se nedá všude použít. Buddy také plánují akce, kde studenti mohou ukázat svou kulturu a národní jídla tzv. Národní večery, které se pravidelně konají. Další aktivity jsou pořádání výletů, večírků, sportovní akce či soubor akce pod názvem CZexperience, kde zahraniční studenti poznávají české tradice, například pečení cukroví, barvení velikonočních vajíček nebo cesta na Říp. Tato činnost je podporována vysokými školami a univerzitami.

5.4 Jazyk výzkumu

Většina rozhovorů probíhala v angličtině. Angličtina není rodným jazykem pro mě, ani pro mé respondenty. Během rozhovorů občas nastaly momenty, kdy byl problém vyjádřit, co přesně chtěl respondent říct. Však vždycky jsme situaci vyřešili a pochopili se. Z tohoto důvodu jsi myslím, že angličtina neměla vliv na průběh rozhovorů. Rozhovor se studentkou ze Slovenska, probíhal v našich rodných jazycích, jelikož nemáme problém si navzájem porozumět.

5.5 Cíle výzkumu

Sledovat průběh Erasmu, u zahraničních studentů na Univerzitě v Pardubicích.

Cílem mé bakalářské práce je popsat, jak se mění životní styl Erasmus studentů během programu Erasmus+ a odpovědět na hlavní výzkumné otázky.

5.6 Etika výzkumu

Ve své práci nebudu uvádět důvěrná data, která by mohla odhalit dotazovanou osobu.

„Jen někteří lidé jsou ochotni sdělovat podrobnosti ze svého soukromí s vědomím, že budou zveřejněny. Proto je zachování soukromí důležitým požadavkem výzkumu“ (Hendl 2005: 155).

U kvalitativního sběru dat budu uvádět pouze pohlaví a zemi původu. Před rozhovorem se dotážu, zda mohu tyto informace zveřejnit. Pokud respondent nebude souhlasit, bude to zcela anonymní. To samé platí pro dotazník. Respondent může vyplnit pohlaví a zemi původu, ale má možnost zůstat v úplné anonymitě.

6. Polo-strukturované rozhovory

Je to metoda kvalitativního sběru dat. Pro rozhovor mám předem připravené otázky a podotázky. Pořadí otázek není pevné a budu ho přizpůsobovat během rozhovoru s respondentem. Otázky jsou otevřené, a pokud se rozhovor dostane do jiných okruhů spojené s mým tématem, přidám nové otázky a některé zůstanou nezodpovězeny.

Rozhovory byly nahrávány přes můj mobilní telefon a následovně jsem je přepisovala do počítače. Všem respondentům, jsem před rozhovorem položila otázku, zda mohu náš rozhovor nahrávat. Pokud by nesouhlasili, všechny odpovědi bych si zaznamenávala písemně.

6.1 Výběr respondentů

Výzkum obsahuje osm rozhovorů. Sedm rozhovorů probíhalo v angličtině a jeden v češtině. Pokud jsem dostala souhlas, použila jsem diktafon, abych neopomněla žádnou informaci.

Do výzkumu jsem zahrнула pouze Erasmus studenty. Centrum mezinárodních mobilit na Univerzitě Pardubice mi podalo informace, kteří student tu jsou přes program Erasmus+. Ze svého předchozího plánu jsem vyřadila Tchaj-wan a Mexiko (Vyřadila jsem studenty, kteří tu jsou přes jiné mezinárodní smlouvy a spolupráce.), ale přidala jsem Srbsko.

Vybírala jsem si studenty, které dobře znám. Buď jsem jim pomáhala při příjezdu, nebo jsem se s nimi setkala na akcích a výletech. Mezi respondenty jsou čtyři ženy a čtyři muži. Vybírala jsem studenty také podle národnosti, protože mě zajímal pohled na mé téma z různých perspektiv.

Před pokládáním otázek jsme vedli klasický přátelský dialog, pak jsem plyně navázala na otázky. Jeden rozhovor probíhal hůře, protože jsem respondenta neznala tak

dobře v porovnání s ostatními. Podle mého názoru tomu chyběl zmiňovaný přátelský dialog, který by odstranil nervozitu.

6.2 Seznam respondentů

1. respondent – Žena, Turecko

Studentka, které jsem byla přiřazena jako její „buddy“. Žije v hlavním městě Turecka, v Istanbulu. Před Erasmem žila se svými rodiči a přihlásila se, aby se osamostatnila a zlepšila svou angličtinu.

2. respondent – Žena, Francie

Francouzka, která miluje cestování a angličtinu považuje za jednu z nejdůležitějších znalostí v dnešní době. Jak o sobě říká, je to dobrodruh a nevadilo ji studovat v jiné zemi. Za nejdůležitější považuje zlepšení angličtiny a studium v jiném vzdělávacím systému.

3. respondent - Žena, Rumunsko

Studentka žije v hlavním městě Rumunska, v Bukurešti. Před Erasmem čekala, že se zaměří spíše na své studium. V průběhu své plány změnila – chodila na více akcí a díky novým mezinárodním kamarádům začala „vylézat ze své ulity“.

4. respondent - Žena, Slovensko

Studentka ze Slovenska, která studuje inženýrské studium. Jet sem na Erasmus+ byla její poslední možnost, jak vycestovat přes její univerzitu. Hlavní motivací bylo studium v angličtině a vyhledání nových přátel. Je to jediný rozhovor, který neprobíhal v angličtině.

5. respondent - Muž, Turecko

Student, který žije v menším městě v Turecku. Už delší dobu žije sám a není závislý na rodičích. Erasmus vnímá jako příležitost vycestovat a naučit se více o Evropě. Je to první krok k vysněné práci v zahraničí.

6. respondent - Muž, Srbsko

Studuje v na Univerzitě v Bělehradu. Jeho hlavní motivací bylo finanční stipendium, které je vyšší, než u jiných zahraničních studentů. Díky Erasmu změnil pohled na určité země. Angličtinu si nezlepšil, protože úroveň angličtiny tu není vysoká.

7. respondent - Muž, Maďarsko

První student, který už má s Erasmem nějaké zkušenosti. Minulý rok strávil ve Španělsku, příští semestr bude studovat v Rusku. Není to klasický Erasmus student, protože při studiu i pracuje.

8. respondent – Muž, Chorvatsko

Erasmus bylo spontánní rozhodnutí, aby vyšel ze zaběhlých kolejí a byl na novém místě. Českou republiky si vybral, protože jeho babička byla Češka. Největší přínos vidí, v komunikaci s lidmi z celého světa

6.3 Otázky

- 1) Jaká byla Vaše motivace přihlásit se na Erasmus? / Co Vás vedlo k tomu se přihlásit na Erasmus?
- 2) Měli jste před Erasmus+ nějaké očekávání?
 - Splnila se ta očekávání?
 - Byl tvůj původní záměr jet na Erasmus+ do ČR? Proč Pardubice?
 - Pokud ne, kam jsi chtěl jet? Proč jsi nakonec jel sem?
 - Z čeho jsi měl největší obavy před příjezdem?
- 3) Můžete komparovat Váš/ tvůj život ve tvé/vaší zemi a životem v České republice?
 - *Podotázky, na které se možná budu ptát:* Náročnost VŠ, každodenní angličtina – nové prostředí – integrace
- 4) Bylo něco, co pro tebe bylo úplně nové, když jsi přijel do ČR? Co? V čem?
 - Je tu něco, co ti bude chybět, až odjedeš domů?
- 5) Kdybys teď mohl změnit rozhodnutí ohledně Erasmus+, jel bys znovu?
 - Plánujete ještě někdy Erasmu+ absolvovat?
- 6) Myslíš, že zkušenosti z Erasmu v budoucnu uplatníš? Proč myslíš, že je neuplatníš?

7. Dotazník

Nejdříve jsem chtěla provést kvantitativní výzkum, který by zahrnoval otázky a předem určené odpovědi. Mé předem připravené odpovědi by mohly respondenty značně ovlivnit. Po zvážení mezi kvalitativním a kvantitativním dotazníkem jsem dospěla k závěru, že kvalitativní dotazník bude hodnotnější pro můj výzkum. Zkušenosti z Erasmus+ jsou individuální a každý má odlišné názory.

7.1 Výběr respondentů

Dotazníkového šetření se zúčastní zahraniční studenti, kteří si pro Erasmus+ vybrali Českou republiku. Odkaz na dotazník se zveřejní na českých univerzitách přes sociální síť organizace ESN. Jedná se o Ostravskou univerzitu, Univerzitu Hradec Králové a Univerzitu Karlovu.

7.2 Otázky

Otázek je devět a jsou v podobných tématech jako u rozhovoru. Otázka má volné odpovědi, každý student může napsat svůj vlastní názor a postoj. Vzhledem k tomu, že dotazník je směřován k velké skupině zahraničních studentů - je anonymní. V prvních dvou otázkách je kladena otázka ohledně základních informací (pohlaví, národnost), student má možnost nezveřejňovat tyto informace a zůstat v úplné anonymitě.

1) Pohlaví

- A. Žena
- B. Muž
- C. Nechci odpovědět

2) Odkud jste? /Nechci odpovědět

- 3) Jaký byl hlavní důvod, proč jste se přihlásili na Erasmus+?
- 4) Změnil se váš život, když jste se přestěhovali do zahraničí?
- 5) Splnil Erasmus+ Vaše očekávání?
- 6) A co Vaše vztahy s dalšími zahraničními studenty?
- 7) Vylepšili jste své komunikační dovednosti v jiném jazyce?
- 8) Myslíte si, že Vaše Erasmus+ zkušenosti Vám pomůžou v budoucnu?
- 9) Chtěli byste znovu studovat v zahraničí?

8. Problematika výzkumu

Je tu i možnost, že studenti si můžou svůj Erasmus idealizovat. Každý má určité představy, jak bude žít v nové zemi a hlavně, proč do té země vyjel. Toto pojetí mohou mít v hlavě už ze své domovské univerzity, kde při přihlášení, museli psát motivační dopisy. Tam bylo požadováno napsat obdobné představy. Ovšem představy se nemusejí slučovat s realitou.

Uvedla bych příklad dvou dívek z Řecka, které tu pobývaly během mého prvního ročníku. S těmito dívkami jsem neprováděla výzkum, píšu tu pouze moje zúčastněné pozorování. Tento jev jsem viděla u více studentů a je zajímavé pozorovat, jak se studenti během semestru mění. Na začátku měli velké ambice, do školy se moc těšili a hlavními důvody, proč přijeli, byly jazyk a zkušenosti ze školní praxe. Po prvním měsíci začali žít typický „erasmácký“ život. Erasmus život bych popsala jako bohémský. Párty na denním pořádku, cestování a škola se zanedbávala. Z tichých studentek se staly erasmačky, které si chtějí pořádně užívat života. Jak vidíme na příkladu, představa versus realita je úplně odlišná.

Na druhé straně, mohu popsat příklad studenta z Turecka, který přijel na doporučení kamaráda. Pobýval tu také, během mého prvního ročníku. S tímto studentem jsem vedla pár dialogů o jeho pobytu. Byl to ten typ studenta, co věčné nechodí na přednášky, ale na konci, všechny zkoušky zvládnul. Už od začátku věděl, jaké hospody a cluby jsou ve městě a

v kampusu Univerzity. Celkově měl noční život dobře zmapovaný. Už v Turecku mu radili, aby školu odložil na druhé místo a především se bavil. On je poslouchal a argumentoval tím, že v Turecku se už nikdy nebude moc takhle bavit, protože přichází povinnosti a vojna. Tady student měl představy, které zrealizoval.

Tuto problematiku nebudu uvádět ve svém výzkumu, protože by ho to mohlo ovlivnit. Všechno to jsou moje subjektivní názory a nebudu soudit, zda je to pouze idealizované či pravdivé. *Nesledujeme tak realitu ve smyslu, jaký „svět skutečně je [...], ale jak svět jako skutečný prožívají jeho aktéři“* (Skupnik 1999: 64 in Nosková, Pavlásek 2013 :9).

9. Interpretace výsledků

9.1 Polo-strukturované rozhovory

9.1.1 Jaká byla Vaše motivace přihlásit se na Erasmus+?

Důvody, proč se tohoto programu zúčastnit, jsou velmi individuální. Studenti dostávají první informace, proč je dobré vyjet od své univerzity a svých přátel. Erasmus+ se hojně propaguje na všech univerzitách, které ho nabízí. Studenti si kladou kritéria a hledají zemi, která je bude splňovat. Aspekty jsou různé, přes skvělý noční život po kvalitní vzdělání. Proč se student přihlásil do programu Erasmus+? Jaké byla motivace? Nejčastější odpovědi, se hlavně týkaly vyzkoušení něčeho nového, zkusit si žít v cizině a zlepšit si angličtinu.

„Vždycky jsem chtěla žít někde v zahraničí, abych skutečně objevila zemi a žila tak, jak žijí zdejší lidé. To byla moje první motivace. Bylo pro mě velmi obtížné naučit se anglicky, i když jsem navštěvovala kurzy. Myslím, že studium nebo práce v zahraničí, je nejlepší způsob, jak si zlepšit jazyk. To byla moje druhá motivace“ (Žena, Francie).

Studenti často vyzdvihovali slovo – samostatnost. Kromě jednoho studenta, všichni bydleli doposud u rodičů a nikdy nežili sami. Tohle je první příležitost, kde to mohou vyzkoušet.

„Chtěl jsem překonat sám sebe, vyzkoušet sám sebe, jak dokážu zvládat problémy sám obklopen cizími lidmi“ (Muž, Maďarsko).

Slovenští studenti většinou vzbuzují otázky, proč si pro Erasmus+ vybrali Česko. Přece jenom český a slovenský jazyk je srozumitelný pro oba národy. Slovenští studenti nemusí řešit jazykovou bariéru, které může vzniknout na úřadech či v obchodech. Studentka ze Slovenska uvedla, že nejdůležitější je konverzace se zahraničními studenty.

„Nejdřív si ze mě dělali srandu. Můj táta je z Česka a já jedu do Čech na Erasmus. Je to sice Česká republika, ale studuji v angličtině a jsem v kontaktu se zahraničními studenty. Hlavní motivace byla angličtina. Třeba moje kamarádka ze Slovenska studuje v českém jazyce, v Brně. Takže to vypadá, jako by nebyla na Erasmu“ (Žena, Slovensko).

Student ze Srbska jako jediný odpovídal odlišně (když jeho odpovědi porovnáme s ostatními respondenty). Hlavní motivací bylo stipendium, které je pro Srby daleko vyšší, než pro jiné Erasmus studenty. Zároveň zjistil, že předměty nejsou složité ke splnění. Pro něho to byla ideální kombinace. Chtěl žít „erasmus život“ a užívat si. Druhá motivace proč vyjel, patří poznání nových lidí z celého světa a naučit se lépe jazyk.

9.1.2 Měli jste před Erasmem+ nějaké očekávání?

Co studenti očekávají od Erasmus+? Mají studenti očekávání od České republiky? Motivace a očekávání se slučují. Od studijního pobytu v České republice očekávají, že se naučí dobře anglický jazyk, poznají novou kulturu, nové lidi a uvidí svět z jiné perspektivy.

Tato očekávání se studentům splnili. Student z Maďarska popsal, jaké se lišil jeho první a druhý Erasmus+.

„Před mým prvním Erasmem ve Španělsku, jsem nevěděl, co mám čekat, ale při tomto, už jsem tušil. Nechci si stěžovat, ale očekával jsem tu více studentů, kteří budou chtít především osobní rozvoj, ale oni chtějí spíše zábavu. Ve Španělsku měli studenti větší motivaci ke studiu, byli chytřejší“ (Muž, Maďarsko).

Jaké mají očekávání od České republiky? Polovina studentů uvedla, že Česká republika nebyla první, ani druhá volba. Spíš by se dalo říct, že Česko patřilo k zemím – kdybych se nedostal na vysněné univerzity, půjdou aspoň do České republiky. Mezi vysněné země patřilo Německo, Francie či Polsko.

„Chtěl jsem žít v Krakově, ale nedostal jsem se tam. Česká republika byla moje čtvrtá volba, ale nelituji toho, že jsem tady“ (Muž, Turecko).

Navzdory tomu, všichni hodnotí kladně Českou republiku. Mezi hlavní důvody řadí levnější ceny, nenáročné studium, krátkou vzdálenost od Prahy a jednoduché cestování. Studenti neměli další očekávání, protože si nezjišťovali další informace například o kultuře.

„Vybrala jsem si Českou republiku, protože je to v centru Evropy a můj kamarád už tuto zemi navštívil a říkal o ní jen dobré věci. Vybrala jsem si Pardubice, protože leží blízko Prahy“ (Žena, Rumunsko).

9.1.3 Můžete komparovat Váš/ tvůj život ve tvé/vaší zemi v a životem v České republice?

„Není rozdíl mezi kulturami, globalizace udělala, že máme podobnější kultury. Ony si nejsou tak vzdálené“ (Muž, Srbsko).

Všichni studenti žijí na studentské koleji. Jejich novou komunitou se stala mezinárodní skupina zahraničních studentů. To je nový životní styl, který si vybrali. Jak na ně působí?

9.1.3.1 Samostatnost

Vzhledem k tomu, že studenti se stěhují ze svých zemí, měli by začít řešit své problémy. Pokud žili celý život u rodičů, přichází etapa, kdy se musí o sebe postarat sami. Může se jednat o lékaře, úřady či nákup v supermarketu. Respondenti si uvědomili, že v tom tkví jejich největší osobní rozvoj.

„V Maďarsku žiju s rodiči, ale tady se musím spolehnout sám na sebe“ (Muž, Maďarsko).

Studentka z Turecka žije u rodičů, kde nemá příliš starostí a nemusela řešit domácnost. Erasmus+ je jedna z nejdůležitějších věcí, co kdy udělala. Žije v cizině a musí se postarat sama o sebe. *„Nevěděla jsem, jak pustit pračku!“* Studentka se nyní popisuje jako nezávislá, silnější a schopnější.

9. 1. 3.2 Škola a angličtina

Všichni z respondentů uvedli, že jejich výuka je snadnější, než na domovských univerzitách. Na hodině je méně studentů a funguje větší interakce s vyučujícím. Mezi jejich hlavní úkoly patří prezentace, které nikdy netvořili z důvodu velkého počtu studentů na jejich univerzitě.

Největším motivem, proč jeli na Erasmus+, je angličtina. Studenti se tu rozdělují na dva pomyslné tábory. Jeden tábor se nezlepšil, kvůli úrovni jiných studentů. Tu úroveň definovali jako nízkou nebo obdobnou, co mají oni sami.

„Čekal jsem, že se zlepším v angličtině. Zlepšil jsem se v psaní, ale ne v mluvení, protože se na erasmáky musí mluvit jednoduchou angličtinou“ (Muž, Srbsko).

„Zatím jsem se moc nezlepšila. Jen pár slovíček a frází“ (Žena, Turecko).

Druhý tábor se naučil mluvit anglicky. Překonali problém strachu z mluvení v jiném jazyce. Dokážou plynule komunikovat a nebojí se mluvit. Nedefinovali jejich úroveň angličtiny, ale vidí zlepšení.

„Měl jsem strach z komunikace v angličtině. Po pár dnech, jsem si zvykl a obavy zmizely“ (Muž, Turecko).

„Bála jsem se mluvit, ale díky ostatním studentům mluvím lépe“ (Žena, Slovensko).

9. 1. 3.3 Integrace studentů

Eriksen popisuje integraci osob jako obrácenou práci chladničky. Chladnička uvnitř utváří chlad, nicméně produkuje teplo ven. Skupiny vytvářejí vnitřní teplo, ale produkují mráz ven. *„Za jistých podmínek je pak vnější chlad vnímatelný snadněji než teplo uvnitř“ (Eriksen 2007: 132).*

Z výpovědí vyplynulo, že zahraniční studenti tvoří uzavřenou skupinu. Do této skupiny patří Erasmáci a členové ESN. Lidé z ESN jsou přijímání, protože pomáhají, organizují akce a mluví anglicky. Jak už jsem psala v reflexi pozice výzkumníka v terénu, není zřejmé, zda mají pozici insidera či outsidera. Jsou přijímáni do skupiny, ale nikdy se nemohou být úplnými erasmáky.

Žádný z respondentů nezmiňoval přátelství s českými studenty. Mají známé, které vidají na kolejích, ve škole, ale přátelství dále nepokračuje.

Z mého pohledu si zahraniční student bude lépe rozumět se zahraničním studentem, protože řeší stejné problémy. Důvodem může být rozdílný životní styl. Místní studenti mají většinou daleko více povinností, náročnější rozvrh ve škole. Naproti tomu Erasmáci mají větší

volnost, více času na zábavu a cestování. Také jazyková bariéra, v podobě anglického jazyka, může být překážkou. Proto je obtížné, se do takové skupiny začlenit.

9.1.4 Bylo něco, co pro tebe bylo úplně nového, když si přijel do ČR?

V této otázce jsem řešila příjezd do České republiky ze dvou perspektiv. První pohled řeší první kontakt s českou kulturou. Druhý pohled se zabývá začátkem Erasmu+ - především střetem s multikulturní skupinou.

9.1.4.1 Střet s českou kulturou

Střet s českou kulturou nebyl pro respondenty problematický. Česká republika je evropská země a z tohoto důvodu studenti tušili, co můžou čekat. Největší obavou byl český jazyk, kromě studentky ze Slovenska, se nikdo nemohl dorozumět v češtině. Zároveň si nebyli jistí, zda budou Češi mluvit anglicky.

„Česko a Slovenko jsou si velmi blízké, ale překvapilo mě, když Češi nerozuměli mé slovenštině“ (Žena, Slovensko).

Čechy popisují jako nekontaktní osoby, které si rády, drží odstup od cizích. Student ze Srbska definoval Čechy *„Pracují jako Němci, ale pijí jako Slovani.“*. Když jsem položila stejnou otázku ohledně Čechů, studentu z Maďarska, řekl:

„Maďaři a Češi jsou si více podobní, než si umíš představit.“

Jídlo a stravování, byly časté odpovědi. Je to jedna z prvních věcí, kterou student musí řešit při přestěhování. Časy oběda, večere či stravovací návyky jsou odlišné, i když se pohybujeme na území Evropy. Zásadní roli ve výpovědích hrálo pivo. Student ze Srbska byl překvapen, jak se v hospodách fandí sportu s pivem v ruce, jelikož to v Srbsku nikdy nezažil. Celkově *„Drinking culture“* byla velmi oblíbená. Tento pojem vysvětlili jako kulturu, kde je

pivo spíše běžné každodenní pití, než alkoholický nápoj. Nebere se na vědomí, že je to alkohol, protože je to „jen“ pivo.

„Je tu něco nového, co jsem předtím neznal, a to, jak je normální pít pivo. V Chorvatsku, pokud si objednáte pivo k obědu, je to neobvyklé a vzácné. V Pardubicích je to vcelku normální věc“ (Muž, Chorvatsko).

„Vy pořád pijete pivo! V clubech, hospodě, ale i doma. To mi bude chybět. My pijeme pouze večer s přáteli v hospodách. Můj otec, by rád pil alkohol doma, ale moje máma to zakázala“ (Žena, Turecko).

9.1.4.2 Kulturní šok

Všichni studenti si prochází kulturním šokem, i když intenzita je velmi subjektivní. Mezi respondenty byli především studenti z Evropské unie. Další dva pochází z Turecka a jeden ze Srbska. Ani jeden ze studentů neprocházel velkým kulturním šokem.

V kapitole o kulturním šoku jsou uvedeny čtyři fáze, jak se kulturní šok vyvíjí. Během mého výzkumu, nezaznamenala všechny fáze kulturního šoku. U některých respondentů, jsem zaznamenala trvající fázi „honeymoon“, ale přechod do další fáze jsem již nezaregistrovala. Rozhovory jsem dělala, v půlce jejich pobytu a je tu možnost, že kulturní šok proběhl dřív.

9.1.4.3 Střet s mezinárodními studenty

Střet s mezinárodními studenty nejvíce řešili studenti z Turecka. Ostatní neměli problém a obdobné situace neuváděli. Pouze to, že upřednostňují mezinárodní skupiny přátel než ze své vlastní země. Studentka z Turecka se střetla především se stereotypy.

Stereotypy jsou velmi běžné. Několikrát jsem se s nimi mezi studenty setkala. Například, pokud Čech nepije pivo, není to Čech, Francouzi a požívání žabích stehýnek či

italská gestikulace při konverzaci. Studentka z Turecka zjistila, že na její zemi není vždy nahlíženo příznivě. *„O Turecku se mluví pouze negativně. Hlavně v médiích. Moje nejlepší kamarádka ze Španělska nevěděla, že Turci můžou být otevření a milý. Jsem ráda, že se tady mohou zničit stereotypy.“*

Respondent narazil i na přísloví, které souvisí s jeho zemí.

„Dozvídám se zajímavé věci o své zemi. Například v Itálii, pokud si někdo zapálí cigaretu o jinou cigaretu, říká se tomu, že kouří jako Turek. Moc jsem tomu nerozuměl, proč“ (Muž, Turecko).

Ve skupině zahraničních studentů, se utváří mnoho menších skupin. Mohou to být další mezinárodní skupiny či skupiny jednoho státu. Takovou skupinou, tvoří i studenti z Turecka. Během semestru 2018/2019 se jedna větší skupina utvořila. Tato turecká skupina chodila spolu na veškeré akce. Zeptala jsem se studentů z Turecka, jaké má s nimi mají vztahy. Oba dva popisují podobné zkušenosti.

„Mám více kamarádů ze zahraničí, než mezi Turky. Chci od nich zůstat dál. Nepotřebuji si zlepšit svou turečtinu“ (Žena, Turecko).

„Trávil jsem více času s Turky, ale pak jsem si uvědomil, že chci poznávat novou kulturu, proto trávím více času s jinými studenty“ (Muž, Turecko).

V minulých letech jsem vyzorovala, že uzavřené skupiny tvoří především studenti z Tchajwanu a Turecka. Rádi se shlukují do skupin a nemají takový zájem o jiné zahraniční studenty. Ovšem, nelze takto generalizovat všechny, vždycky tu existují určité výjimky. Jako například respondenti, kteří se zúčastnili rozhovorů.

9.1.5 Kdybys teď mohl změnit rozhodnutí ohledně Erasmus+, jel bys znovu?

Erasmus je program, kam student může vyjet na jeden rok. Je vcelku běžné, když student vyjede do zahraničí opakovaně. Ten jev může souviset s Post-Erasmus syndromem. Studentům může přidat stereotypní prostředí nudné, nic nenabízející. Proto chtějí odcestovat znova.

„Ano, už plánuji příští Erasmus, který bych rád strávil v Aténách“ (Muž, Chorvatsko).

„Ano určitě. Ráda bych jela na dalším Erasmusu, klidně znova do Pardubic“ (Žena, Turecko).

Všichni respondenti mají přání, odjet do zahraničí. Ať se to týká dalšího programu Erasmus+, stáže či větší motivace, proč jít pracovat do zahraničí. Několik respondentů je v posledním ročníku a při rozhovorech projevili lítost, že se nepřihlásili na Erasmus+ dříve.

„Ne, protože je to bohužel můj poslední rok studií, ale chci stále cestovat. Chci se podívat znova do České republiky, je to můj druhý domov“ (Žena, Francie).

Student z Maďarska si naplánoval celý školní rok v cizině. Zimní semestr strávit v České republice a letní semestr v Rusku. Chce využít všeho, co mu nabízí jeho univerzita. Zároveň si uvědomil, co pro něj znamená jeho rodná země. Při položení otázky uvedl:

„Chci pár let pracovat v zahraničí, ale nechci napořád. Mám rád Maďarsko, mohu ho porovnávat s cizími zeměmi. Je vzácné, kým jsem.“

9.1.6 Myslíš, že zkušenosti z Erasmus+ v budoucnu uplatníš? Proč myslíš, že je neuplatníš?

V poslední otázce jsem se zajímala o uplatnění zkušeností, které student může nabýt.

Důležitou roli hraje fakt, s jakým motivem se přihlásili a zda zrealizovali své vize. Nikdo z respondentů neuvedl, že by program Erasmus+ byl pro něho nepřínosný. Jediný student ze Srbska uvedl, že si více začal vážit své země. Konkrétně odpověděl:

„V zaměstnání neuplatním. V osobním životě ano. Je to osobní rozvoj, díky Erasmusu respektuješ více svoji kulturu, když poznáš tolik cizích kultur na jednom místě“ (Muž, Srbsko).

Zlepšení komunikačních schopností v anglickém jazyce, to se podařilo většině studentů. I když kvalita angličtiny nemusela být pro někoho vysoká, zlepšení v mluvení zaznamenali. Studentka z Francie uvedla:

„Umím lépe mluvit anglicky a můžu porovnat vzdělávací systém ve Francii a v Česku. Líbí se mi, jak tu probíhají zkoušky. Až budu učitelka, pravděpodobně ho budu používat. Erasmus je dobrá zkušenost, jak poznat nové lidi z nových kultur. Být více otevřená novým kulturám, je velmi užitečné v každodenním životě a práci“ (Žena, Francie).

Část respondentů vidí uplatnění Erasmus+ ve svém budoucím zaměstnání. Buďto zaměstnání v zahraničí, nebo práce s cizinci. Studentka z Rumunska uvedla, že je velmi důležité studovat v cizině, aby měla důkaz, že umí plynule cizí jazyk. Další respondentka uvedla:

„Chci být letuška. Díky své turecké spolubydlící jsem tolerantnější k různým kulturám a národnostem.“ (Žena, Slovensko).

Student z Turecka má podobný plán. Chce odejít z Turecka, ale neuměl si představit, jak by dokázal žít život v zahraničí.

„Erasmus беру jako první krok k vysněnému životu. Byl to pokus, jak se žije v cizině. V budoucnu chci žít a pracovat v Kanadě.“

Jako poslední citaci tu uvedu odpověď respondentky z Turecka. Ta se nechtěla stát průměrným studentem. Studentů, kteří studují ekonomii, je spousta a ona se chtěla nějakým způsobem odlišit. Uvedla i svou motivaci, svou sestru, která skrze Erasmus dosáhla lepšího zaměstnání.

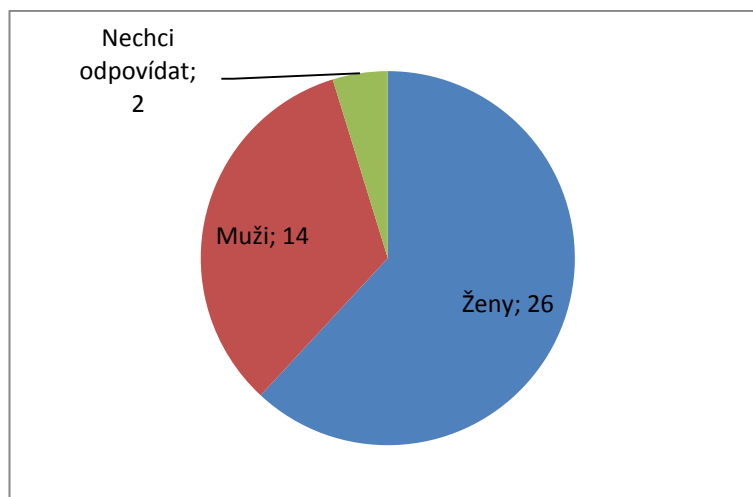
„Díky tomuto studijnímu programu chci získat více zkušeností ohledně Evropy. Na Univerzitě v Pardubicích studuju ekonomii jako mnoho studentů, proto chci mít náskok před ostatními a získat lepší práci. V Turecku sídlí mnoho firem, které jsou propojeny s Českou republikou a jinými zeměmi. Moje starší sestra byla na studijním pobytu v Dánsku. Po ukončení školy získala práci u dánské firmy, která sídlí v Turecku. Příští rok se díky své práci bude stěhovat do Prahy. Je úžasné, jak jí Erasmus otevřel dveře.“

9.2 Dotazník

Dotazník byl zveřejněn na několika českých univerzitách (konkrétně Ostravská univerzita, Univerzita Hradec Králové a Univerzita Karlova). Vzorec lidí, kteří vyplnili dotazník, není markantní, takže výsledky mají omezenou vypovídající hodnotu. Přesto výsledky z dotazníku zveřejním, protože mohou fungovat jako doplňková informace k rozhovorům.

9.2.1 Pohlaví

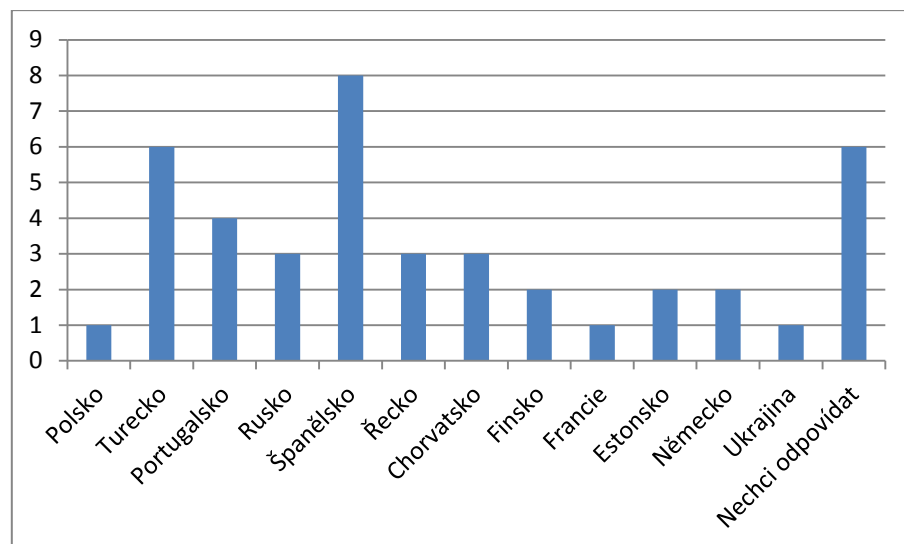
Studenti měli možnost nezveřejňovat tuto informaci a zůstali v anonymitě. Celkově se dotazníkového šetření zúčastnilo 42 studentů, ze kterých bylo 26 žen (62 %), 14 mužů (33 %) a 2 studenti (5 %) se nevyjádřili.

Graf č.1

9.2.2 Jaká je Vaše národnost?

Základní otázka, která slouží pro představu, jaká škála lidí přijíždí do České republiky studovat. Odpověď byla volná a studenti nemuseli tuto informace sdělovat. Nejvíce odpovědi se získalo od studentů ze Španělska a Turecka. Značná část si nepřála odpovídat.

Graf č.2

9.2.3 Jaký byl hlavní důvod, proč jste se přihlásili na Erasmus+?

U každého studenta můžeme nalézt určitou motivaci. Jaká je největší motivace jít studovat do ciziny? Jednou z největších motivací bylo cestování, objevování nových míst a střetnutí se s novou kulturou. Chtějí poznat novou zemi - pro některé to byla první cesta do Evropy. Studenti chtějí zažít něco nového, poznat nové přátele.

„Bydlet v cizí zemi - být daleko, abych si mohl vyčistit hlavu.“

S tím přichází i touha zlepšit anglický jazyk a opustit komfortní zónu. Z odpovědí vyplynulo především, že studenti chtějí změnu a nabýt nové zkušenosti, které především zahrnují cestování, zábavu a angličtinu.

9.2.4 Změnil se váš život, když jste se přestěhovali do zahraničí?

Pokud student začne studovat v cizí zemi, vždy tomu předchází přestěhování, které je podle mě jeden z nedůležitějších kroků. Nejčastější odpověď byla - nezávislost. Studenti začali být více nezávislí, protože se musejí začít starat sami o sebe. Mají otevřenější mysl,

jsou komunikativnější, řeší problémy sami, protože jsou tu sami za sebe. Někdo začal více relaxovat a méně se stresovat.

„Dospěl jsem mentálně.“

Jeden ze studentů si uvědomil důležitost rodiny, přátel v domovském státě. Život je nejenom zajímavý, ale i složitý, dodal jiný respondent. Dokonce dva respondenti našli lásky svého života. Tři odpovědi byly negativní a těm studentům se v životě v zahraničí nic nezměnilo.

9.2.5 Splnil Erasmus Vaše očekávání?

Každý student přijíždí s odlišnou motivací. Odezvu na toto téma jsem řešila ve třetí otázce. Odpovědi byly většinou stručné. Třicet dva studentů odpovědělo jasné ano. Zbytek studentů odpovědělo negativně, protože student předpokládal těžší úroveň ve škole.

9.2.6 A co Vaše vztahy s dalšími zahraničními studenty?

Nově navázané mezinárodní přátelství považují za jednu z nejdůležitějších součástí pobytu v zahraničí. Většina studentů si nově získaná přátelství pochvalovala. Vzájemné poznávání nových kultur, společné cestování, přátelé z celého světa - to jsou nejčastější reakce. Studenti řeší stejné problémy, kterou souvisí s osamostatněním a navzájem se podporují v jejich překonávání. Převážná část psala v superlativech. Jedna z odpovědí byla jasné ne a další studentka preferovala trávit čas sama.

V odpovědích také zazněl pojem Erasmus family - "Erasmus rodina", kterým studenti často označují skupinu přátel, se kterými tráví nejvíce času během Erasmus+. S tímto pojmem jsem se setkala mnohokrát. Například během letního semestru 2017 jsem poznala jednu "Erasmus rodinou". Roční pobyt v Pardubicích pro ně byl tak silný zážitek, že si všichni

nechali vytetovat hlavu koně, která představovala pardubický erb. Nechtěli zapomenout na všechny zážitky, zkušenosti a chtěli něco, co jim to bude připomínat celý život.

9.2.7 Vylepšili jste své komunikační dovednosti v jiném jazyce?

Jedna z nejdůležitějších otázek, vzhledem k tomu, že jazyková rozmanitost je jedním z pilířů projektu Erasmus. Třicet lidí napsalo kladnou odpověď. Například, že student není stydlivý, když má mluvit anglicky či student dostal novou motivaci, proč se učit a zlepšovat. Někteří byli nespokojení, protože úroveň angličtiny, nemohli zlepšit. Důvodem byla nízká úroveň angličtiny ostatních studentů nebo studenti uměli dobře anglicky už před odjezdem. Pár studentů se začalo učit nový jazyk díky novému mezinárodnímu přátelství.

„Anglický test mi pomohl, že jsem se zlepšila, ale nejsem, jsi jistá. Žila jsem s Italy, takže dokonce jsem získala italský akcent!“

9.2.8 Myslíte si, že Vaše zkušenosti z Erasmu+ Vám pomůžou v budoucnu?

Odpovědi byly podány převážně stručně. 37 studentů si myslí, že by jim tento program mohl pomoci v budoucnosti. Zmiňovali tam zdokonalení jazyka, větší variabilitu při hledání zaměstnání a zlepšení komunikačních schopností.

9.2.9 Chtěli byste znovu studovat v zahraničí?

Z mého hlediska, pokud je student spokojený v zahraničí a zažívá nové pocity, které nezažil domovské zemi, je velká pravděpodobnost, že se do zahraničí vrátí. Nejtěžší je udělat první krok a Erasmus+ může představovat tu pomoc, jak studentovi ukázat život v zahraničí.

Dokonce 34 studentů by rádo jelo znovu studovat do ciziny. Někteří se už dokonce přihlásili na další pobyt. Šest studentů by rádo jelo znovu studovat, kdyby mohli. Většinou jim brání věk nebo dokončení školy. Mnozí také projevili zájem o práci v zahraničí.

5. Závěr

Tato bakalářská práce se zabývala životním stylem a adaptací Erasmus studentů. Tématem výzkumu bylo zjištění, jak se mění životní styl zahraničních studentů během jejich pobytu na Erasmu+. Adaptace v novém prostředí, socializace mezi mezinárodními studenty, každodenní používání angličtiny, to jsou všechno aspekty, na které jsem brala ohled. Před výzkumem jsem měla představu, jak se Erasmus studenti seznamují a adaptují v České republice. Všechny tyto informace jsem získala skrze zúčastněné pozorování v organizaci ESN. Před výzkumem jsem již znala terén, ve kterém jsem následovně získávala data.

V teoretické části jsem definovala, co je to životní styl a jak se podle něho charakterizují Erasmus studenti. Popsala jsem přechodové rituály a kulturní šok v souvislosti s životem zahraničních studentů v nové zemi. Přihlížela sem k mému výzkumu, tak k mým zkušenostem. Mezi Erasmus studenty jsem objevila fáze přechodového rituálu. Zahrnuty jsou data ze zúčastněného pozorování, které probíhalo po dobu čtyř semestrů.

Fáze kulturního šoku, podle K. Oberga, jsem u studentů v celé míře nezaznamenala. Potíž mohla nastat, protože jsem výzkum započala v půlce jejich pobytu a oni si touto fází mohli projít už předtím. Během rozhovorů nikdo z respondentů nepoukázal, že tímto prošel. Jediné, co jsem vypožorovala, je fáze „honeymoon“.

Během mého studijního pobytu v Estonsku jsem zaznamenala kulturní šok ve třech fázích. Vylicila jsem, jakým způsobem u mě probíhal a jaký měl Erasmus vliv na můj životní styl.

Ve své praktické části jsem pracovala s daty, které jsem získala pomocí kvalitativního dotazníku a polo-strukturovaných rozhovorů. Vybrala jsem zahraniční studenty z programu Erasmus+, kteří tu strávili zimní semestr 2018/2019.

Polo-strukturované rozhovory, jsem vedla s osmi zahraničními studenty, kteří studovali na Univerzitě v Pardubicích. Kvalitativního dotazníku se zúčastnilo 42 studentů, mezi kterými bylo 14 mužů, 26 žen a dvě anonymní odpovědi. Odpovědi jsem získala od zahraničních studentů, kteří studovali v České republice.

Před zahájením výzkumu jsem si kladla dvě základní otázky, které se výzkumem zodpověděly.

1. *Jaká je motivace studentů k přihlášení na Erasmus+?*
2. *Jak se změnil životní styl studentů během programu Erasmus+?*

Jaká je motivace studentů k přihlášení na Erasmus+? Studenti očekávali především osamostatnění, zlepšení úrovně anglického jazyka, poznávání nových lidí z celého světa. Z odpovědí vzešlo, že studenti toužili po změně, zažití něčeho nového, co by ve své zemi zažít nemohli. Najít novou perspektivu, jak se dívat na svět, být více otevření novým kulturám. Tuto situaci můžeme přirovnat k třetí fázi přechodového rituálu, kdy se studenti chtějí vrátit jako zkušenější lidé, kteří nabyli mnoho nových dovedností. To může spět k vyššímu společenskému postavení oproti studentům, kteří celé studium strávili v jedné zemi.

Jak se změnil životní styl studentů během programu Erasmus+? Ano. Během pobytu se stali nezávislejší, protože se začali starat a rozhodovat sami o sebe. Pro většinu studentů to byla první zkouška, jak žít samostatně bez rodičů. Začali více řešit každodenní problémy, které za ně řešili rodiče. Studenti to nazvali jako největší pokrok v osobním rozvoji. Nejpodstatnější bylo navazování nových přátelství, které pomáhá studentům s překonáváním

překážet, protože v tom nejsou sami. Vytvořili uzavřenou skupinu mezinárodních studentů, kde každý přináší kus své kultury a učí se mezi sebou interagovat. Jedním z nejdůležitějších aspektů je angličtina, to je to, co studenti nejvíce vyzdvihují. Ta se stala nedílnou součástí jejich života v zahraničí, jelikož anglicky mluví každý den. Díky Erasmu+ mají větší povědomí, jak probíhá život v zahraničí. Vzhledem k této skutečnosti, mají větší touhu jít znovu do zahraničí. Ať se jedná o další studium v zahraničí nebo případnou práci.

Program Erasmus+ a nezisková organizace ESN budu vždycky považovat za jedny z nejdůležitějších věcí, pro které jsem se rozhodla. Už tři roky jsem členkou ESN a stále mě baví. Jsem ráda, že mohu pomáhat zahraničním studentům na naší Univerzitě Pardubice a pomáhat jim s adaptací v nové cizí zemi.

Díky programu Erasmus+ jsem mohla já a mí respondenti prožít studijní pobyt v zahraničí. Poznala jsem mnoho skvělých lidí z celé Evropy, studovala jsem v anglickém jazyce, stala jsem se nezávislejší a začala jsem si více vážit své země. Nejtěžší moment nastal, když jsem odjížděla z komfortní zóny, ale po překonání kulturního šoku byl Erasmus+ jedno velké dobrodružství, které se nedá zapomenout.

Zdroje

Buddynka.vse 2018. CO JE TO ESN. Dostupné z: <https://buddynka.vse.cz/web/cs/onas/esn-cs/> [5. 2. 2019]

Dubský, J., J. Duffková, L. Urban 2008. *Sociologie životního stylu*. Plzeň: Aleš Čeněk.

Ec.europa 2017. *Erasmus + Příručka k programu*. Dostupné z: http://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/sites/erasmusplus/files/files/resources/erasmus-plus-programme-guide_cs.pdf [2. 2. 2019]

Ec.europa.eu. *Co je Erasmus+*. Dostupné z: http://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/about_cs [10. 12. 2018]

Ec.europa.eu. *Erasmus+ Příručka k programu*. 2017. Dostupné z: http://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/sites/erasmusplus/files/files/resources/erasmus-plus-programme-guide_cs.pdf [20. 1. 2017]

Eriksen, T. H. 2007. *Antropologie multikulturních společností: rozumět identitě*. Triton.

Eriksen, T. H. 2008. *Sociální a kulturní antropologie*. Praha: Portál.

ESN 2016. *ESN Welcomes 40th Member Country*. Dostupné z: <https://www.esn.org/40> [11.12 2016]

Euroskop 2017. *S programem Erasmus již vycestovalo kolem 120 tisíc Čechů*. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/9002/29021/clanek/s-programem-erasmus-jiz-vycestovalo-kolem-120-tisic-cechu/> [18. 5. 2017]

Hendl, J. 2005. *Kvalitativní výzkum*. Praha.

- Houska, O. 2018. Na Erasmus jezdí kampusoví povaleči, žijí tam ve zlaté kleci, kritizuje studijní pobyty poslanec SPD, *Zpravy.aktualne*. Dostupné z: https://zpravy.aktualne.cz/domaci/na-erasmus-jezdi-kampusovi-povaleci-ziji-tam-ve-zlate-kleci/r~a72b98d63cc411e8b8310cc47ab5f122/?utm_source=centrumHP&utm_medium=dynamicleadbox&utm_content=recombeel&utm_term=position-0&redirected=1550372890 [3. 2. 2019]
- Jandourek, J. 2001. *Sociologický slovník*. Praha: Portál s.r.o.
- Kolesová, L. 2008. *Bakalářská práce, Kultura a rituál, Teorie a praxe rituálu v mezikulturní perspektivě*. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích.
- López, R. D. A. ,Portero, A. D. L. P. 2013. Culture shock., *nebrija* 2013. Dostupné z: <https://www.nebrija.com/revista-linguistica/culture-shock-adaptation-strategies.html> [19. 2. 2019]
- Nosková, J., M. Pavlásek 2013. *Když výzkum, tak kvalitativní*. Masarykova univerzita Brno.
- Msmť 2019. *Erasmus +*. Dostupné z: <http://www.msmť.cz/mezinarodni-vztahy/erasmus> [2. 2. 2019]
- Msmť 2019. *Klíčové aktivity programu Erasmus+*. Dostupné z: <http://www.msmť.cz/mezinarodni-vztahy/klicove-aktivity-programu-erasmus> [2. 2. 2019]
- Němečková, M. 2018. Erasmus syndrom může skončit až depresí! Týká se studentů vracejících se ze zahraničí, *Spektrumzdravi*. Dostupné z: <http://www.spektrumzdravi.cz/rozvoj-osobnosti/erasmus-syndrom-muze-skoncit-az-depresi-tyka-se-studentu-vracejicich-se-ze-zahranici> [11.7 2018]

Önen, S. 2017. An investigation into the experiences of erasmus students. Dostupné z: <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/324709> [10. 2. 2019]

Skupnik, J. 1999. *O absolutnosti poznávací metody a relativitě poznávané reality*. Cargo.

Soukup. M. 2014. *Terénní výzkum v sociální a kulturní antropologii*. Univerzita Karlova: Praha.

Svoboda, M. 2007. Biografická metoda v antropologii, *AntropoWEBZIN* 2-3/2007. Dostupné z: <http://www.antropoweb.cz/cs/biograficka-metoda-v-antropologii> [19. 2. 2019]

Toušek, L. 2015. *Kapitoly z kvalitativního výzkumu*. Plzeň.